

Adres artykułu: <https://bip.iaepan.edu.pl/artukul/archeologiczne-przywracanie-pamieci-o-wielkiej-wojnie-materialne-pozostalosci-zycia-i-smierci>

Archeologiczne przywracanie pamięci o wielkiej wojnie Materialne pozostałości życia i śmierci

- [Trwające](#)
- [Zakończone](#)

Informacje o projekcie

Tytuł projektu: Archeologiczne przywracanie pamięci o Wielkiej Wojnie. Materialne pozostałości życia i śmierci w okopach na froncie wschodnim oraz stan przemian krajobrazu pobitewnego w rejonie Rawki i Bzury (1914-2014) (akronim APP)

Numer projektu: 2013/10/E/HS3/00406

Kierownik projektu: dr hab. Anna Zalewska

Jednostka prowadząca projekt: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk

Źródło finansowania projektu: Narodowe Centrum Nauki, 2014-2018

Kontakt:

strona projektu: <http://www.archeomemory.pl/>

Wykonawcy:

dr hab. Anna Zalewska - Kierownik projektu

Zespół Naukowy powołany do realizacji projektu APP

Charakterystyka

1. Cel prowadzonych badań/hipoteza badawcza

Zasadnicze cele projektu to:

- zdiagnozowanie i zadokumentowanie aktualnej kondycji krajobrazu pobitewnego pierwszej wojny światowej na Froncie Wschodnim w Centralnej Polsce, w rejonie Rawki i Bzury, w tym zarejestrowanie, interpretacja i reprezentacja materialnych reliktyw wojny pozycyjnej jaka rozgrywała się na tym obszarze od grudnia 1914 do lipca 1915 roku;
- wzbogacenie bardzo ograniczonej wiedzy o życiu i śmierci żołnierzy w okopach na Froncie Wschodnim oraz start jakie poniosła dotknięta Wielką Wojną lokalna ludność cywilna - poprzez korelację wyników badań archiwalnych (analiza źródeł pisanych, ikonograficznych i kartograficznych) i archeologicznych (analiza materialnych pozostałości po polu bitwy rozpoznawanych poprzez archeologiczne badania nieinwazyjne i inwazyjne);
- przywracanie pamięci o wydarzeniach z relatywnie bliskiej przeszłości poprzez unaocznienie ewokatywnego i pouczającego charakteru materialnych pozostałości po froncie wschodnim Wielkiej Wojny, w tym po użyciu broni chemicznej (31 stycznia, 31 maja, 12 czerwca i 7 lipca 1915 roku), po wojnie minowej, masowych ostrzałach artyleryjskich itd. do których doszło na badanym obszarze w latach 1914-1915.

Dzięki realizacji projektu możliwe będzie wykazanie kryjącego się w archeologii potencjału kształtowania: z jednej strony wiedzy szczegółowej (również odnośnie bliskiej przeszłości); z drugiej zaś strony współczesnej wrażliwości, empatii dla ofiar wojen i świadomości historycznej Polaków i społeczności międzynarodowej (opracowanie Anna Zalewska - 1.08.2016).

2. Zastosowana metoda badawcza/metodyka

Cele badawcze projektu realizowane są od lipca 2014 roku z użyciem stosownych, dostępnym nam metod i strategii badawczych. Obszar badań został wytyczony w efekcie kwerendy archiwalnej i dookreślenia aktualnego stanu wiedzy na temat działań wojennych w latach 1914-1915 (zad. 1). Aktualnie, obszar badań obejmujący materialne relikty pola bitwy - od Sochaczewa (na płn.), po Skierniewice (na pld.) i od Nieborowa (na zach.) po Miedniewice (na wsch.) - poddawany jest wnikliwej analizie z użyciem metod nieinwazyjnych (zad. 1) i metod inwazyjnych (zad. 2). Zgromadzony dotychczas zasób danych pochodzących z analiz: - przeprowadzonych badań powierzchniowych (w obrębie 9 obszarów AZP), - Numerycznego Modelu Terenu stworzonego przez Członków Zespołu APP z użyciem danych ze skaningu laserowego powierzchni ziemi (LIDAR), - zdjęć lotniczych (nalot wykonano w lipcu 2016 roku), -

badań geofizycznych (magnetycznych, elektrooporowych i georadarowych) pozwala na charakterystykę kondycji badanego obszaru oraz na wytyczenia ograniczonych do niezbędnego minimum zakresów badań inwazyjnych (wykopaliskowych).

Bieżąca interpretacja wyników badań pozwala na rozpoznawanie, interpretacje i dokumentowanie materialnych pozostałości cmentarzy i mogił wojennych oraz miejsc w których spoczywają nigdy nie pochowane szczątki poległych w boju żołnierzy a także okopów, pozycji ogniowych, ziemianek, lazaretów oraz wielu specyficznych obiektów i zabytków ruchomych pozostałych po Wielkiej Wojnie nad Rawką i Bzurą.

W toku realizacji projektu (którego czas realizacji zaplanowano na 54 miesiące) , poprzez korelowanie różnego typu informacji źródłowych, następuje sukcesywne dookreślanie stanu przemian badanego krajobrazu pobitewnego oraz cech procesów antropogenicznych, jakie zaszły na tym obszarze w latach 1914-2014. W efekcie, w oparciu o wyniki badań APP podejmowane są przez archeologów starania, by miejsca o szczególnym znaczeniu i nasyceniu materialnymi pozostałościami Wielkiej Wojny zostały uczynione, przez co uobecnione w świadomości społecznej (jest to szczególnie istotne w odniesieniu do zapomnianych Cmentarzy Wojennych) i objęte ochroną konserwatorską - jako stanowiska archeologiczne, czy co sugerujemy w odniesieniu do zdelimitowanej w efekcie badań strefy - jako Park Kulturowy i docelowo - jako Pomnik Historii.

Zakończenie projektu nastąpi w 2018 roku (w setną rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości - wywalczonej również nad Rawką i Bzurą). Specyfika badań oraz wyjątkowość materialnych korelatów Wielkiej Wojny, które do tej pory nie były poddawane w nauce polskiej tak kompleksowej refleksji z użyciem metod archeologicznych, zaprezentowana zostanie szerokiemu gronu potencjalnie zainteresowanych odbiorców w po-projektowej monografii, która jak mamy nadzieję okaże się publikacją istotną zarówno merytorycznie jak i kulturotwórczo (opracowanie Anna Zalewska - 1.08.2016).

3. Wpływ spodziewanych rezultatów na rozwój nauki, cywilizacji, społeczeństwa

Ukierunkowane antropologicznie badania z zakresu archeologii współczesnych konfliktów prowadzone w ramach projektu są pierwszymi tego typu w polskiej archeologii. Realizacja projektu pt. Archeologiczne przywracanie pamięci o wielkiej wojnie. Obraz życia i śmierci w okopach na froncie wschodnim oraz stan przemian krajobrazu pobitewnego w rejonie Rawki i Bzury (1914-2014) stanowić może istotny punkt wyjścia do rozwiązania następujących problemów:

- (a) luk w wiedzy historycznej na temat specyfiki wojny pozycyjnej, zwłaszcza "codzienności wojny", przebiegu i następstw ataków gazowych i wojny minowej na froncie wschodnim w latach 1914-1915;
- (b) braku symetrii w postrzeganiu wydarzeń na frontach wschodnim i zachodnim, na korzyść tych drugich;
- (c) niskiego zainteresowania środowiska archeologicznego wielodyscyplinarnymi, planowymi badaniami materialny pozostałości bliskiej przeszłości (w tym reliktyw konfliktów zbrojnych XX wieku których materialne pozostałości mogą odgrywać bardzo istotną rolę kulturotwórczą i społeczną tj. przestróg).

Przeprowadzenie transdyscyplinarnych i nowatorskich z perspektywy polskiej archeologii badań nad materialnymi pozostałościami Wielkiej Wojny obok dostarczenia unikalnych informacji (wartość naukowa), pobudzenia refleksji nad dramatem czasu wojny (wartość społeczna) może też sprzyjać wzrostowi znaczenia "archeologii współczesności" w naszym kraju. Optymalna realizacja zamierzonych w projekcie celów przetrze szlak dla przyszłych kompleksowych i przemyślanych badań w polu „archeologii krajobrazu”, „archeologii współczesności”, „archeologii konfliktów zbrojnych”, „archeologii pamięci” i „archeologii uspołecznionej”. Może to sprzyjać kształtowaniu wrażliwości i świadomości historycznej społeczeństwa (wartość praktyczna). Projekt realizowany jest z nadzieją, że jego wyniki mogą się przyczynić unaocznienia potrzeby (czynnej!) troski o coraz węższe materialne pozostałości po dramatycznych wydarzeniach XX wieku, w tym o godność poległych żołnierzy, których szczątki spoczywają na tylko pozornie „niczyjej” ziemi frontu wschodniego, na często zapomnianych i zaniedbanych Cmentarzach Wojennych (zdarza się, że jedynie częściowo wykshumowanych).

Działania podejmowane w toku projektu APP są zgodne z dyrektywami archeologii prospołecznej (uspołecznionej) oraz konserwacji zapobiegawczej - pośrednio służą więc ich propagowaniu. Należy też podkreślić potencjalny wpływ wyników badań na planowanie przestrzenne obszaru stanowiącego byłe pole bitwy Wielkiej Wojny, w tym na podniesienie jakości oferty kulturowej i turystycznej, a zatem pośrednio na promocję potrzeby pogłębiania wiedzy o przeszłości, również regionu (dorzecze Rawki i Bzury). Projektowi towarzyszy również potrzeba zdiagnozowania materialnych pozostałości złożonego procesu dziejowego w rejonie Rawki i Bzury, z uwzględnieniem aktualnych problemów rzutujących na ich kondycję. Uzasadnienie podjęcia tak skonceptualizowanych problemów badawczych wynika z możliwości uchwycenia metodami archeologii zanikających na naszych oczach niemal ostatnich już reliktyw ważnych wydarzeń, do których niewątpliwie zaliczyć należy Wielką Wojnę. Ma na to wpływ bardzo dotychczas ograniczony stan wiedzy na temat działań wojennych na

Froncie Wschodnim, który przekłada się na niską świadomość społeczną znaczenia materialnych pozostałości bliskiej przeszłości (opracowanie Anna Zalewska - 1.08.2016).

Publikacje:

Zalewska Anna Izabella (2014) Prospołeczna, partycypacyjna i „wspólnotowa” archeologia bliskiej przeszłości jako sposób na nadawanie sensu trwaniu (ludzi i rzeczy) oraz jako antidotum na niedostatki wiedzy i trywializację przeszłości, „Studia Humanistyczne” tom 13/2. 19-39.

Zalewska Anna Izabella, Kiarszys Grzegorz (2014) Dane wysokościowe jako wsparcie badań archeologicznych. Karta zastosowań ;roduktów LiDAR. ProGea, <http://szkolenialidar.gugik.gov.pl/szkolenia/materialy-szkoleniowe/karty-zastosowan/>

Zalewska Anna Izabella, Czarnecki Jacek, Jakubczak Michał (2015)

The role of LiDAR in archaeological tracing of the boundaries of the planned Cultural Park: “The Rawka Battlefield (1914–1915) — in memory of war victims”. „Archaeologia Polona” vol 35. 407-412.

Zalewska Anna Izabella (2015) Między złem a dobrem kultury. Niematerialne wartości materialnych pozostałości po XX wiecznych konfliktach. W: Konserwacja Zapobiegawcza. Dziedzictwo niematerialne i pamięć, red. Zbigniew Kobyliński, Jacek Wysocki, Warszawa. 157-164.

Zalewska Anna Izabella (2015) Miejsca w pamięci. Stanowiska archeologiczne jako pola artykulacji pamięci w kontekście studiów i kategorii pamięcioznawczych W: Miejsca Pamięci: Pradzieje, Średniowiecze i Współczesność, red. Bogusław Gediga, Anna Grossman, Wojciech Piotrowski, Wrocław – Biskupin. 61-77.

Zalewska Anna Izabella (2016) The ‘Gas-scape’ on the Eastern Front, Poland (1914–2014): Exploring the Material and Digital Landscapes and Remembering Those ‘Twice-Killed’. In: Conflict Landscapes and Archaeology from Above, eds. Birger Stichelbaut, David Cowley. Ashgate Publishing Company, UK, USA. 147-165.

Zalewska Anna Izabella (2016) Archeologie współczesnych konfliktów jako praktykowanie prospołecznej archeologii. Przykład wartości epistemologicznej i aksjologicznej archeologii Wielkiej Wojny. W: Archeologia Współczesności, red. Anna

Zalewska, Warszawa. 121-136.

Zalewska Anna Izabella, Cyngot Dorota, Klęczar Bartłomiej (2016?) Cel-Pal. Ulotność żołnierskiej codzienności na Froncie Wschodnim Wielkiej Wojny nad Rawką i Bzurą. Między archiwum ziemi a archiwum miejskim (1915-2015). W: Konserwacja Zapobiegawcza. Dziedzictwo Militarne, Wojciech Borkowski, Jacek Wysocki (red.), Warszawa (oddany do druku).

Metryczka

Opublikował w BIP:	Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Data opublikowania:	14.05.2020 08:05
Ostatnio zaktualizował:	Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Data ostatniej aktualizacji:	14.05.2020 08:05
Liczba wyświetleń:	10